

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. XXXIV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

illud intelligendum est quod ait: Cum pater est, non illud est quod est: id est, nō illo pater est, quod vel quo ipse est, id est, essentia, vel notione.

Aliis etiam verbis Augustini vtuntur vt asserant quod dicunt, scilicet proprietates personarum non esse Dei substantiam.

Item illis verbis August. vehementer insistant superius positis, scilicet quod verbum secundum quod sapientia est & essentia, hoc est, quod pater secundum quod verbum, non hoc est quod pater. Si, inquiunt, verbum non est hoc quod pater secundum hoc quod est verbum: id ergo quo verbum est, non est illud quod pater est, proprietate ergo qua verbum est, non est quod pater est, non est igitur diuina essentia. Ad quod dicimus, quia licet secundum quod verbum, non sit hoc quod pater est, ea tamen proprietate qua verbum est, est id quod pater est, id est, diuina essentia, sed non est hypostasis patris.

Responsio.

OPINIO QVORVNDAM, NON IDEM esse personam & essentiam vel naturam dicentium, & eandem essentiam non posse esse patrem, & filium & spiritum sanctum.

DISTINCT. XXXIV.

Predictis autem adiiciendum est, quod quidam peruersi sensus homines in tantam profuerunt insaniam, vt dicerent non idem esse naturam Dei & personam siue hypostasim: dicentes eandem essentiam non posse esse patrem & filium sine personarum cōfusione. Si enim, inquiunt, ea essentia quæ pater est, est fili⁹, idem sibi pater est & filius. Si hanc rem dicis esse patrem, aliam quare quam dicas esse filiū. Si vero aliā nō quæsieris, sed eādē dixeris, idē genuit & genit⁹ est. Propter hæc & huiusmodi, inter naturam & personam diuidunt, ita vt nō recipiāt vnā Deitatis naturā & simplicē esse

esse tres personas. Idq; testimonio Hilarii defēde-
 re nituntur: qui in 8. lib. de Trin. quærens, vtrum *Hilar. li. 8.*
 Apostolus spiritum Dei nominās & spiritum Chri- *paulo ante*
 sti, idem significauerit vtroque verbo: inquit ita *medium.*
 Gētium prædicator, volens naturę vnitatem in
 patre & filio docere ait: Spiritus Dei in vobis est,
 si quis autem spiritum Christi non habet, hic non
 est eius. Si autem spiritus ei⁹ qui suscitauit Iesum, *Rom. 8. b.*
 & c. Spirituales omnes sumus, si in nobis est Dei
 spiritus: sed & hic spiritus Dei, est & spiritus Chri- *Ibid. paulo*
 sti. Et cū Christi spiritus in nobis est, eius spiritus *inferius.*
 in nobis est qui suscitauit Christum. Et cum eius
 qui suscitauit Christū in nobis est spiritus, & spiri-
 tus in nobis est Christi. nec tamen non Dei est spi-
 ritus, qui in nobis est. Discerne ergo ô hæretice,
 spiritum Christi à spir. Dei: & excitati à mortuis
 spiritum Christi à spiritu Dei, Christum à mortuis
 excitātis. Cū qui habitat in nobis spir. Christi, sp.
 Dei sit: & spir. Christi à mortuis excitati spiritus *Hilar. ibid.*
 Dei tātū sit Christum à mortuis excitātis. Et que *continuo.*
 ro nūc, in spiritu Dei vtrum naturam, an rem na-
 turę significatā existimes? Non est. n. idem natura
 quod res naturę: sicut nō idē est homo & q̄ homi-
 nis est, nec idē est ignis & q̄ ipsius ignis est: & secū-
 dū hoc nō est idem Deus & q̄ Dei est. Huius dicti
 occasione præfati hæretici dogmatizauerunt non
 idem esse personam & naturam Dei, asserentes
 naturam Dei non esse tres personas, intelligentes
 in his præmissis verbis Hilarii per rem naturę per-
 sonam, & nomine naturę diuinam naturam. Et i-
 deo dicunt Hilarium interrogasse hæreticum, v-
 trum per spiritum Dei putaret significatam esse
 naturam, an rem naturę: vt sic ostenderet
 distinguendum esse inter naturam &
 rem naturę, id est perso-

nam.

(:.)

Hic docet quomodo eis obuiat ipsius scriptura circumstantia, & qualiter predicta intelligi debeant: & quod spiritus sanctus est res vnius nature patris, & filii, & est ipsa natura.

Hilar. ibid.
paulo inferius.

Esa. 61. c. 2.
Matt. 12. c.

Iohelis. 2.

Hilar. lib.
eod. 8. paulo
inferius.

Hila. ibid.
continuo.

Hoc quidem dicunt, non intelligente pia diligentia scripturę circumstantiam: qua considerata percipi potest quomodo premissa dixerit Hilari. Subsequenter enim in eadem serie ostēdit in spiritu Dei aliquando significari patrem: vt cum dicitur: Spiritus Domini super me. Aliquādo significari filium: vt cum dicitur: In spiritu Dei eiicio dæmonia, nature suę potestates se dæmones eiecere demonstrans. Aliquando spiritum S. vt ibi. Effundā de spiritu meo super omnem carnem. Quod dicit consummatum fuisse cum Apostoli Sp. S. missō, omnibus linguis locuti sunt. Deinde quare hanc distinctionem fecerit, & quod in superiorib. per verba Apostoli idē spiritus S. significatus sit, & quod ipse res vnius nature patris & filii, apertē ostendit, inquitens ita: Hęc idcirco sunt demonstrata, vt quacunque parte hæretica falsitas se contulisset, finibus veritatis cōcluderetur. Habitat enim in nobis Christus, quo habitante habitat Deus: & cū habitat in nobis spiritus Christi, nō aliud habitat quā spiritus Dei. Quod si per spiritum S. Christus in nobis intelligitur esse, hunc tamen ita spiritum Dei vt spiritum Christi esse noscēdum est: & cū per naturam Dei natura ipsa habitat in nobis, indifferēs natura filii creditur esse à patre. cū Sp. S. qui est Sp. Christi, & spiritus Dei res nature demonstratur vnius. Quæro nunc ergo quomodo non ex natura vnum sunt? A patre procedit spir. veritatis à filio mittitur, & à filio accipit. Sed omnia quę habet pater, filii sūt. Idcirco q̄ ab eo accipit, Dei spir. est, & idē spiritus Christi est. Res nature filii est, sed & eadem res & natura

Sp̄s patris est, & Dei excitantis Christum à mortuis. Spiritus est: & idē spiritus Christi est à mortuis excitati. In aliquo differt Christi & Dei natura, ne eadē sit, si pr̄stari, vt spiritus qui Dei est, non sit etiam Christi. Est ergo in nobis spiritus Dei, & est in nobis spiritus Christi: & cum spiritus Christi inest, inest spiritus Dei. Ita cum quod Dei est, & Christi est, & quod Christi est Dei est: non potest quid aliud diuersum Christus esse, quam Deus. Deus igitur Christus est vnus cum Deo spiritus: secundum illud: Ego & pater vnus sumus. In quo docet veritas vnitatem esse naturæ, non solitudinem vnionis: Ecce si hæc verba diligenter attendas, inuenis spiritū sanctū rem naturæ dici patris & filii: & eundem dici esse naturam Dei, vbi dicitur, per naturā Dei natura ipsa habitat in nobis, si per Spiritum S. Christus est in nobis. Itaque in Trinitate nō ita distinguendum est inter naturam & rem naturæ, sicut in reb⁹ creatis: quia, vt ait Hilar. comparatio terrenorum ad Deum nulla est: si qua comparationum exempla interdum afferuntur, nemo ea existimet absolutē in se rationis perfectionem continere. Nō. n. humano sensu de Deo loquendum est.

Ibid. parole inferius.

Ioan 10. f.

Hilar. lib. 1. de Trin. in medio libr. Ibid. immediate superius.

Quod propter res creatas illud dixerit, non idem est natura & res nature.

G

AD naturam ergo rerum creatarum respiciens inquit: Nō idem est natura quod res naturæ, subiiciēs exempla de ipsis creaturis. Inde ostendens erroris esse sub mensura creaturarum metiri creatorem, addit: Et secundum hoc non idem est Deus, & quod Dei est: ac si diceret: Si ad instar creaturarum de creatore sentis, cogaris fateri quia non idem est Deus & quod Dei est: quod dicere, impium est, cum spirit⁹ Dei De⁹ sit, & Dei fili⁹ sit Deus.

N 5 • Quod

Quod non aliud est Deus, & quæ sua sunt, ita ut insint: alia enim sunt quæ insunt, alia quæ non insunt. D

*Hila. l. 8. de
Trinit. ad
medium.*

Non ergo secundum corporales modos (ut in eadem subdit serie) accipienda sunt hæc quæ de Deo dicuntur: vbi euacuant opinionem eorum qui ita putant, aliud Deum esse, & aliud quod Dei est, aliudque naturam Dei & rem nature, ut est in creaturis, aperte docet non aliud esse Deum, & aliud quod Dei est: aliudque naturam Dei, & quæ sua sunt, ita ut insint illi, sic dicens. Homo aut aliquid ei simile cum alicubi erit, alibi non erit: quia idque est, illico continetur, vbi fuerit in forma, ut non vbi que sit, qui insistens alicubi sit. Deus autem immensæ virtutis, viuens potestas, quæ nusquam non adsit, nec desit usquam: quæ se omnem per sua edocet, & sua non aliud quam se esse significat: ut vbi sua insint, ipse esse per sua intelligatur. Non autem corporali modo cum alicubi sit, non etiam vbi que esse credatur, cum per sua in omnibus esse non desinat. Non autem aliud sunt, quam quod ipse est, quæ sua sunt. Et hæc propter naturæ intelligentiam dicta sunt. His verbis aperte significatur, si tamen intelligis hæretice, quia diuina natura non aliud est ab his, quæ sua sunt, ita ut insint: & per illa in omnibus suis est quæ non insunt. Sua. n. sunt etiam quæ non insunt, id est, omnes creaturæ: & sua sunt quæ insunt, ut tres personæ, quæ sunt eiusdem naturæ & eadem natura: sicut supra Aug. testimonio firmauimus dicentis, tres personas esse eiusdem essentiae vel eandem essentiam, sed non ex eadem essentia: ne aliud intelligatur essentia, aliud persona. Non tamen disitemur aliquam distinctionem habendam fore secundum intelligentiæ rationem, cum dicitur hypostasis, & cum dicitur essentia: quia ibi significaturque est commune tribus, hic vero non. Est tamen hypostasis essentia, & e converso. Fateamur ergo vnum, atque idem esse tres personas secundum essentiam, disse-

differētes autem proprietatibus. Vnde Aug. super
 locum pertaxatum psalmi ait: Quæris quid sit pa-
 ter? Respondetur, Deus. Quæris quid sit filius? Re-
 spondetur, Deus: Quæris quid sit pater & filius?
 Respondetur Deus. De singulis interrogatus, Deū
 responde. De utroq; interrogatus, non Deos sed
 Deum responde. Non sic in hominibus: Tanta e-
 nim est ibi substantiæ vnitas, vt æqualitatem ad-
 mittat, pluralitatem nō admittat. Si ergo tibi di-
 ctum fuerit, cum dicis filium Dei esse quod pater
 est, profecto filius pater est: Responde, secundum
 substantiam tibi dixi hoc esse filium quod pater
 est, nō secundum id quod ad aliud dicitur. Ad se
 enim dicitur Deus, ad patrem dicitur filius. Rur-
 sumq; pater ad se dicitur Deus, ad filium Deus di-
 citur quod dicitur ad filium pater, non est filius:
 quod dicitur filius ad patrem, non est pater: quod
 dicitur pater ad se, & filius ad se, hoc est pater & fi-
 lius idem, id est Deus.

Tom 8. in
 explanatio-
 ne 68. Psal.
 versu 2.

Ibidē paulo
 inferius, 2.

*Vtrum ita possit dici, vnus Deus trium personarum vel tres
 persona vnus Dei, vt dicitur vna essentia trium perso-
 narum, & tres persona vnus essentia.* E

Hic considerandum est, cum Deus sit diuina es-
 sentia, & ita dicatur vnus Deus esse tres personæ,
 sicut vna essentia dicitur tres personæ: vtrum ita
 valeat sane dici, vnus De⁹ trium personarum, vel
 tres personæ vnus Dei: sicut dicitur vna essentia
 trium personarum, & tres personæ vnus essentia?
 In his locutionibus scripturæ vsus nobis æmulan-
 dus videtur, vbi frequēter reperitur ita dictū: Vna
 est essentia trium personarū, & tres sunt personæ
 vnus essentia: nusquam autem occurrit legisse, v-
 num Deū trium personarū, vel tres personæ vnus
 Dei. Quod ideo puto S. doctores vitasse, ne ita for-
 tē acciperetur in diuinis personis, vt accipitur, cū
 de creaturis simile qd dicitur. Dicitur n. De⁹ Abra-
 hā, Isaac, & Iacob: & De⁹ omnis creaturæ. Quod vti-
 que

quæ dicitur propter principiū creationis vel gratiæ priuilegium, & creaturæ subiectionem vel seruitutem. Cum ergo in Trinitate nihil sit creatum, vel seruiens, vel subiectum, non admisit fides in Trinitate talem locutionis modum. Ita etiam e converso non dicitur de Dei essentia, quod ipsa sit essentia Abraham, Isaac, & Iacob, vel alicuius creaturæ: ne creatoris & creaturæ naturam confundere videamur.

Quod licet potentia, sapientia, bonitas de Deo secundum substantiam dicantur in scriptura: tamen solent hæc nomina distinctè ad personas interdum referri.

Ex prædictis cõstat, quod sicut essentia, ita potētia, sapientia, bonitas de Deo dicuntur secundū substantiam. Quæ autem secundum substantiam de Deo dicuntur, tribus personis pariter conueniunt. Vna est ergo potentia, sapientia, bonitas patris & filii & spiritus sancti: & hi tres eadem potentia, eadē sapientia, eadem bonitas. Vnde aperitur in Trinitate summa esse perfectio. Si enim ibi deesset potentia, vel sapientia, vel bonitas, non esset summum bonum. Sed quia ibi est perfecta potentia, infinita sapientia, incomprehensibilis bonitas, rectè dicitur & creditur summum bonū. Cūq̄ vnum & idē penitus sit in Deo potētia, sapientia, bonitas: in sacra tamē scriptura frequēter solēt hæc nomina distinctè ad personas referri, vt patri potētia, filio sapientia, spir. sãcto bonitas attribuat, q̄ quare fiat, nō est otiosum inquirere.

Quare id fiat scilicet quod patri potentia filio sapientia attribuat. G

Id ergo sacri eloquii prudentia facere curauit, nè Dei immensitatem similitudine creaturæ metiremur. Dixerat enim scriptura sacra, quia Deus pater est, & quod De⁹ fili⁹ est: & audiuit hoc homo qui hominē patrē viderat, Deū patrem nō viderat:

rat cogitare cœpit ita esse in creatore, vt viderat esse in creaturis, á quibus hæc nomina translata sunt ad creatorem: in quibus pater est prior filio, filius est posterior patre: & ex antiquitate in patre defectus, ex posteritate in filio imperfectio sensus solet notari. Ideo occurrir scriptura dicens patrem potētē, ne videatur prior filio, & ideo minus potens: & filium sapientem, ne videatur posterior patre, & ideo minus sapiens.

Quare spiritui sancto bonitas attribuatur. H

Dictus est etiam spiritus sanctus Deus, & dictus est habere spiritum Deus: & videbatur hoc quasi nomen inflationis & tumoris. Vnde humana conscientia ad Deum pro rigore & credulitate accedere metuit. Ideoque scriptura temperavit sermonem scilicet, spiritum bonum nominans, ne crudelis putaretur qui mitis erat: non quod pater solus sit potens vel magis potēs, & fili.º solº sapiēs vel magis sapiens, & spiritus sanctus solus bonus vel magis bonus. Vna est ergo potentia, sapientia, bonitas trium, sicut vna essentia. Ideoque sicut dicitur filius homouision, id est, consubstantialis patri, ita & omnipotens.

De hoc nomine homouision, vbi in auctoritatem receptum sit & quid significet. I

Hic non est præmittendum quod Aug. in li. 3. contra Maxim. dicit de hoc nomine homouision, quo Latini tractatores frequēter vtuntur. Pater, inquit, & filius vnus sunt eiusdemque substantiæ. Hoc est illud homouision, quod in consilio Niceno aduersus hæreticos Arrianos á catholicis patrib. veritatis auctoritate firmatum est. Quod postea in concilio Ariminensi, propter nouitatem verbi minº, quã oportuit intellectã (quã tamē fides antiqua pepererat) multis paucorũ fraude deceptis, heretica impietas sub heretico Imper. Cōstantio labefactare tētavit. Sed post nō lōgum tempus liber-

Cap. 14. in-
ter princi-
piũ & me-
dium.

Ioh. 10. f.

bertate fidei Catholicæ prævalente, postquam vñ
verbi sicut debuit intellecta est, homouisiō illud
catholicæ fidei sanitate longè lateq; distensum est
& diffusum. Quid enim est homouision, nisi vnus
eiusdemque substantiæ? Quid est inquam homo-

uision, nisi ego & pater vnū sumus? Non ergo inter
prophanas vocum nouitates hoc vitandum est.
*De nominibus quæ translatiuè, & per similitudinem de
Deo dicuntur.* K

Præterea sciendum est, quod in assignatio-
ne distinctionis nominū, inter alia quæ supra di-
ligenter executi sumus, quædam diximus transla-
tiuè & per similitudinem de Deo dici, vt speculū,
splendor, character, figura, & huiusmodi: de quibus
pio Lectori breuiter trado quod sentio, vt scil. ra-
tione similitudinis considerata ex causis dicendi,
dictorum intelligētiam assumat, sed catholicam.

*Nihil dignum excellentia ineffabilis Trinitatis se tradidit
se dicit, ad alia transiturus.* L

De Sacramento vnitatis atque Trinitatis sum-
mæ & ineffabilis multa iam diximus. Nihil tamen
eius ineffabilitate dignum tradidisse profiteamur,
sed potius ex nobis mirificatam eius scientiam,
nec potuisse nos ad illam.

DE QVIBVSDAM QVÆ SECVNDVM

*substantiam de Deo dicuntur, quæ specialem efflagi-
tant tractatum, scilicet de scientia, & de præscien-
tia, & prouidentia & dispositione,
prædestinatione, voluntate
& potentia.*

DISTINCT. XXXV. A

*De scientia
Dei in ge-
nerali secun-
dum se.*

CVMque supra differuerimus ac plura dixe-
rimus de his quæ communiter secundum sub-
stantiam de Deo dicuntur, eorum tamen quæ-
dam specialē efflagitant tractatum: de quib⁹ mo-
do tractādū est. i. de scientia, præscientia, prouiden-

tia